

L'Euroregió, l'eufemisme per a un espai tossudament real

El curs polític a Catalunya ha començat amb un augment del nivell reivindicatiu de les formacions catalanistes: propostes de convocatòries de referèndums d'autodeterminació, refundacions i reinterpretacions del catalanisme, etc. Malgrat tot, el catalanisme polític continua tenint dificultats per a abordar un discurs clar sobre l'articulació dels Països Catalans. Només algunes iniciatives institucionals tímides, i que mai no acaben menant a port, han assajat fórmules eufemístiques per bastir un espai amb unes vinculacions socials, econòmiques i culturals molt més reals que no pas allò que l'organització político-administrativa recull; un espai que cada vegada troba més reflex en les iniciatives empresades des de la societat.

Els intents per a articular la col·laboració entre els territoris de l'eix mediterrani, amb el nucli de les terres de parla catalana com a motor, vénen de lluny. Però les propostes polítiques han anat topanant amb el mur dels estats francès i espanyol. Malgrat tot, una realitat social, econòmica i cultural similar han fet que es repetissin constantment els intents institucionals. Uns intents que, a mesura que passava el temps, s'anaven desdibuixant. Tot amb tot, aquestes vinculacions culturals, polítiques i econòmiques han portat la societat a emprendre cada vegada més iniciatives per superar els entrebancs que les institucions posen sovint al desenvolupament d'aquests territoris.

El darrer intent polític per a articular una euroregió als Països Catalans fou durant la legislatura catalana anterior, en el primer govern tripartit, sota el mandat de Pasqual Maragall. Tanmateix, novament, una proposta per a vertebrar l'eix mediterrani va topar amb la fredor més absoluta -si no oposició manifesta- de les administracions estatals francesa i espanyola, i amb els recels de part dels territoris implicats, com és el cas de l'Aragó i el País Valencià.

La proposta d'euroregió impulsada per Pasqual Maragall, l'Euroregió Pirineus Mediterrània,

arrencà l'octubre de 2004. Val a dir que el projecte ja va néixer coix per algunes absències significatives en el

moment de la presentació, com és el cas del president de la Generalitat Valenciana, Francisco Camps, i del president andorrà, Marc Forné. Inicialment pretenia incloure els territoris dels Països Catalans amb els departaments i autonomies sota els quals es governen, és a dir: el País Valencià, les Illes Balears, Catalunya, Aragó, Lluenguadoc-Rosselló, Migdia Pirineus i Andorra (es pretenia que també hi fos present, malgrat que no forma part de la UE). Aquest espai inclou 17 milions de persones.

L'absència de Camps ha estat un dels elements que ha determinat l'Euroregió des del naixement. L'administració valenciana no s'ha volgut implicar mai en aquest projecte. Tot al contrari,

D'esquerra a dreta, els presidents Georges Frêche (Llenguadoc-Rosselló), Jaume Matas (Illes Balears), Martin Malvy (Migdia-Pirineus), Pasqual Maragall (Principat de Catalunya) i Marcel·lí Iglesias (Aragó), en una reunió dels membres de l'Euroregió a Tojosa de Llenguadoc.

ha intentat sempre impulsar-ne d'alternatius, com l'anomenat Eix de la Prosperitat, per fer-lo fracassar. A més a més, des del primer moment, aquesta proposta va ésser criticada -al marge del PP, òbviament- per CiU, que considerarà que era una proposta buida de continguts que només servia per a diluir Catalunya enmig d'una megaregió administrativa europea.

El fet és que les vicissituds d'aquesta iniciativa no han anat gaire més enllà d'aquell moment inicial i han estat molt determinades pels alts i baixos de la política catalana de la passada legislatura, marcada pel procés estatutari. Certament, la tensió política que va crear a Espanya la reforma estatutària catalana, en bona part, explica que

el president del govern aragonès, el socialista Marcel·lí Iglesias, decidís d'abandonar el projecte de l'Euroregió. El pretext fou l'enfrontament entre l'administració catalana i l'aragonesa pel litigi sobre la propietat de les obres d'art religiós de la Franja, pertanyents al bisbat de Lleida. La creació del bisbat de Barbastre-Monsó implicà la segregació de les comarques de la Franja de Ponent del bisbat de Lleida. Aleshores des d'Aragó s'engegà una campanya per reclamar les obres d'art d'aquelles parròquies, que fins llavors havien estat custodiades i mantingudes al museu del bisbat lleidatà i que ara passaven a jurisdicció eclesiàstica aragonesa. Però el fet és que el president aragonès va aprofitar aquell litigi per

a marcar distància amb el mandatari català, del qual durant un temps havia estat un fidel seguidor, però que, amb el procés estatutari, havia incomodat el PSOE.

També l'administració de Montpeller ha mostrat un desinterès creixent per aquest projecte. Només cal recordar com Georges Frêche, president socialista del Llenguadoc-Rosselló, va provocar una polèmica molt forta en titllar l'occità i el català de patois, o amb l'intent de canviar el nom de la regió pel de Septimània, que va aixecar una onada popular en contra.

Així i tot, malgrat que no sembla recibir gaire, el govern actual de la Generalitat de Catalunya vol promoure l'articulació de l'Euroregió. L'execu-

tiu català ha destinat un pressupost de 800.000 euros a fer aquesta promoció, dels quals 684.000 ja han estat destinats a ajudar 24 projectes (darrere dels quals hi ha més d'una vuitantena d'entitats) per a fomentar i col·laborar amb la vertebració d'aquest espai transfronterer. El tripartit català considera que, amb aquests ajuts, assenyalava la creació de l'Euroregió Pirineus-Mediterrània com a prioritat de govern. El govern també considera que cal "la promoció de les relacions institucionals, culturals i econòmiques entre els països i regions que integren aquest territori, amb la finalitat d'articular i de conformar un espai propi que pugui afrontar millor els nous reptes socials i

llà d'allò que el jacobinisme francès i el centralisme espanyol han volgut reduir a un simple record nostàlgic de la Corona Catalano-aragonesa. Ben al contrari, hi ha una realitat social, econòmica i cultural comuna entre els territoris dels Països Catalans que supera de llarg els arguments d'un pasat històric comú, que també hi són. Moltes teoritzacions i moltes anàlisis econòmiques han determinat la importància d'aquest espai.

Als anys 30 ja es van començar a exposar les necessitats de cooperació entre els territoris de parla catalana. Concretament, l'economista Romà Perpinyà proposava ja el 1932 la col·laboració entre Barcelona i València,

catalana, deia, els catalans no coneixien prou la valenciana, que, segons Perpinyà, era molt similar a la catalana. Per això defensava sempre una relació que s'havia de basar en la col·laboració, mai en la subordinació.

Com a argument per a la creació d'aquest espai regional, predeia que, "al llarg de la costa, s'establirà una de les regions més pròsperes d'Europa, com s'han establert al llarg dels rius europeus grans hinterlands de les grans ciutats". Per això ja proposava, per exemple, la coordinació entre els ports de Barcelona i de València com un element per a promoure'n el creixement, a manera de front portuari marítim. I considerava la costa catalano-valenciana, no pas com una mar, sinó més aviat com un riu.

Una altra reivindicació que serveix per als nostres dies: "Cal que s'estableixi una decidida col·laboració per tal que sigui realitat aviat un fet: la via d'ample internacional des de les regions riques valencianes fins a la frontera dels Pirineus."

De manera que les reivindicacions d'avui ja s'havien presentat durant els anys 30 del segle passat, fa gairebé vuitanta anys.

Però no tan sols ha estat des de dins dels Països Catalans que s'ha destacat la importància de consolidar l'eix mediterrani. Només cal recordar que als anys 60, en temps de la dictadura franquista, un estudi del Banc Mundial encarregat pel govern espanyol assenyalava la costa mediterrània de l'estat espanyol com un dels principals pols econòmics de desenvolupament. I per això mateix recomanava de construir infraestructures que vertebrassin aquest espai. D'aquella recomanació en va sortir la construcció de la primera autopista de peatge de l'estat espanyol, l'actual AP-7 que recorre tota la costa dels Països Catalans fins a la frontera franco-espanyola.

Però el fet cert és que, malgrat les dificultats polítiques i el desinterès institucional -excepte les iniciatives que generalment s'han gestat des de Catalunya i amb un èxit relativament magre-, les relacions econòmiques dins aquest espai no han deixat mai d'existir. Fins al punt que les iniciatives que més han reeixit han provingut de la societat civil, amb l'objectiu

JORDI PUJOL

Antoni Serra Ramonedà, Jordi Pujol i Joan B. Casas, a l'acte de l'IIVEE, amb el lema "L'Euram, motor de l'euroregió".

econòmics en el marc de la globalització i en el nou marc europeu".

De moment, però, el fet és que, tot i haver-se iniciat la proposta el 2004, gairebé tres anys després l'Euroregió Pirineus-Mediterrània encara ha de fer els primers passos fermes. Aquest fet posa en evidència que per a bastir aquest espai, amb tantes administracions polítiques de nivell diferent i amb visions heterogènies del projecte, caldrà recórrer un camí prou difícil.

Els precedents. Malgrat tot, és evident la importància de l'eix de la costa mediterrània, com a zona estratègica per al desenvolupament econòmic. I aquesta importància va molt més en-

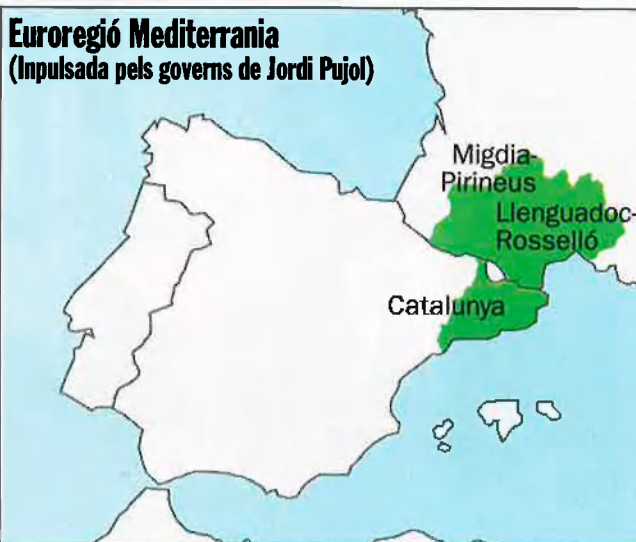
com una estratègia beneficiosa per a ambdues parts. Perpinyà, que havia estat company d'estudis d'Ignasi Villalonga a la Universitat de Deusto, adduïa que els interessos comuns en política econòmica i en matèria geogràfica i el fet de compartir contextos de relacions de les societats de l'eix mediterrani, aconsellaven aquesta col·laboració. I ja en aquell temps, entre els arguments, hi apareix el procés d'enfortiments de les regions a Europa. Fet i fet, l'argumentari emprat per Perpinyà avui encara fóra vàlid. Ell també defensava que hi ha un desequilibri entre el coneixement mutu d'aquests dos territoris: mentre que els valencians coneixien l'economia

Projectes per a una euroregió

Xarxa de ciutats C6

Euroregió Mediterrània
(Impulsada pels governs de Jordi Pujol)

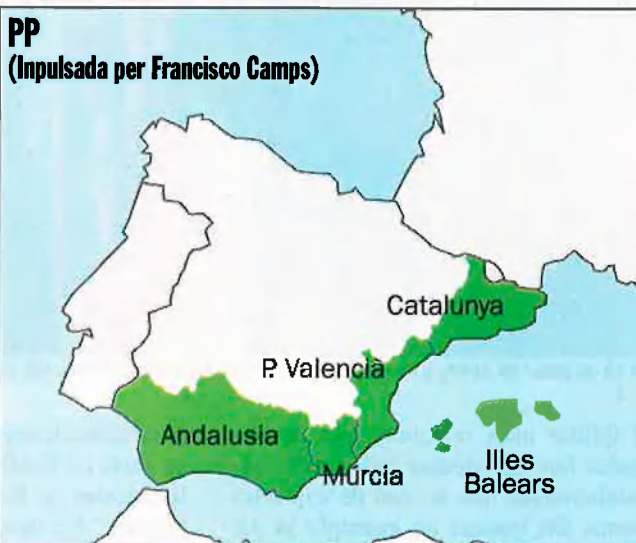

Pirineus-Mediterrània
(Impulsada pel govern de Pasqual Maragall)

El País Valencià i Andorra no s'hi han afegit.

PP
(Impulsada per Francisco Camps)

PSPV-PSOE
(Contraproposta a la Francisco Camps)

EURAM
(Euroregió de l'Arc Mediterrani)

Font: Elaboració pròpia

El 12 de juliol de 2004, a Palma, els presidents del País Valencià, les Illes Balears i Madrid van crear l'anomenat Eix de la Prosperitat.

d'agilitar unes relacions que de vegades han de superar més traves administratives que no pas de cap altra mena. En trobem un exemple ja als anys 70, quan entitats empresarials organitzaven intercanvis entre els territoris de l'eix mediterrani. Aquest és el cas d'una trobada, per exemple, organitzada per la Cambra de Comerç de Barcelona amb la Cambra de Perpinyà, el març de 1971. Ja aquells anys es considerava necessària la relació entre els territoris que hi ha a banda i banda de la frontera. Fins i tot Ernest Lluch escrivia un any abans, el 1970, un article al diari *Tele/Express* titulat "Entre Rosellón y Catalunya: una economia", en què defensava la necessitat d'establir relacions entre tots dos territoris. A l'article, Lluch escrivia: "Creiem que ja hem insistit prou en tot allò que passa a les zones catalanes de l'una banda i l'altra de la frontera; per això només caldria, si de cas, parlar de com encara en mit-

jans rossellonesos poc catalanitzats es parla de Catalunya fent referències indistintes a Barcelona, València o Sagunt." Un mostra de la manera com el mitjans poc polititzats interpretaven una realitat molt més semblant.

Les batalles polítiques. Tanmateix, a banda els intents de diversos sectors econòmics per a organitzar unes relacions que a la pràctica han estat més de les reconegudes per les administracions dels estats, hi ha hagut qui-sap-les temptatives d'articular aquest espai. Totes, això sí, amb uns èxits relatius. Hi ha antecedents recents a l'Euroregió Pirineus-Mediterrània, impulsada per Pasqual Maragall. De fet, Maragall mateix va impulsar una xarxa de ciutats que incloïa els mateixos espais regionals que l'actual Euroregió. Llavors era des de l'àmbit municipal que es volia impulsar una xarxa de capitals que vertebrassin aquest espai. Es tracta de

la Xarxa C-6, integrada per València, Barcelona, Montpeller, Palma, Tolosa de Llenguadoc i Saragossa. Aquella iniciativa es va engegar el 1991, tot i que feia molt de temps que ja havia estat gestada. De nou, però, les trifulgues polítiques van anar deixant la proposta en una situació molt disminuïda, limitada a uns purs i simples tràmits d'intercanvis formals d'informació. I amb la sortida de Pasqual Maragall de l'alcaldia de Barcelona, la Xarxa C-6 perdé part de l'impuls.

També durant els governs de Jordi Pujol a la Generalitat de Catalunya es van fer grans esforços per intentar articular un espai euroregional. En aquest cas, però, l'aliança era només entre Catalunya, Llenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus. Així i tot, les dificultats per a superar el desinterès entre les administracions estatals francesa i espanyola van fer que els resultats d'aquesta iniciativa també fossin escassos, molt relacionats amb algun

projecte concret transfronterer.

Aquesta iniciativa havia tingut un precedent en la Comunitat de Treball dels Pirineus, creada el 1983, que agrupava Andorra, Aquitània, Lenguadoc-Rosselló, Migdia-Pirineus, Aragó, Catalunya, Navarra i el País Basc.

Les contraregions. Les propostes per a articular aquest eix mediterrani sempre han tingut iniciatives per a contrarestar-les, dirigides pels adversaris polítics d'aquesta coordinació territorial. Han estat propostes que, precisament perquè eren fórmules per a contrarestar-ne unes altres, mai no han tingut un corpus teòric darrere, ni cap mena de suport, llevat del de la institució de torn que les ha proposades. La més destacable d'aquestes contraregions és la que es va configurar el 12 de juliol de 2004, a Palma, sota l'impuls del president de la Generalitat Valenciana, Francisco Camps. Amb el nom d'Eix de la Prosperitat, els presidents dels governs autonòmics de Madrid, Esperanza Aguirre, del País Valencià, Francisco Camps, i de les Illes, Jaume Matas, creaven allò que havia de ser una aliança estratègica. Aquesta aliança no anà més enllà de la coincidència política de tots tres presidents en el mateix partit, el PP, però mai no es traduí en cap iniciativa, passat la de contrarestar la proposta de l'Euroregió impulsada per la Generalitat de Catalunya. Era tan poc convincent aquesta proposta que poc temps després el govern balear anunciava que s'integrava a l'Euroregió Pirineus-Mediterrani impulsada per Pasqual Maragall.

De fet, l'Eix de la Prosperitat esdevingué una eina de coordinació de les comunitats autònomes governades pel PP per a oposar-se al govern de José Luís Rodríguez Zapatero. D'aquesta manera, es van acabar organitzant reunions entre els representants del PP de tot l'eix mediterrani, és a dir des d'Andalusia fins a Catalunya.

En la cursa per a distanciar-se de la proposta de Maragall, el PSPV tampoc no va fer curt. A remolc de la proposta dels populars, els socialistes valencians van demanar que aquest eix, a més a més d'incloure Aragó, anés més enllà de la frontera franco-

espanyola amb les regions de Migdia-Pirineus i de Lenguadoc-Rosselló.

Les iniciatives de base. Sigui com sigui, aquestes propostes han anat perdent aire amb la mateixa rapidesa que n'havien guanyat. I, en tot cas, allò que el temps ha anat demostrant és que només aquelles iniciatives que responen a la realitat econòmica i social que comparteixen els territoris de parla catalana han pogut superar les traves polítiques que l'heterogeneïtat de les administracions que gestionen l'eix mediter-

estudiants, uns 30.000 professors i més de 10.000 membres del personal d'administració i serveis. Aquestes universitats imparteixen més de 1.400 titulacions.

Més enllà del món universitari, el món empresarial també ha començat a teixir els propis mecanismes de relació. El projecte de l'EURAM (Euroregió de l'Arc Mediterrani), impulsat per l'Institut d'Economia i Empresa Ignasi Villalonga, pretén promoure les relacions econòmiques i el desenvolupament de Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears, a més

Sopar a l'hotel Ritz de Barcelona, dins les jornades sobre l'Euram organitzades per l'Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa.

rani imposa sovint a la cooperació interterritorial. Aquest és el cas, per exemple, de la Xarxa d'Universitats Institut Joan Lluís Vives, una associació que acull les institucions universitàries de Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears, Catalunya Nord i Andorra, a més de territoris amb vincles geogràfics, històrics, culturals i lingüístics comuns. Configuren un espai universitari que té per objectiu la coordinació en àmbits com la docència, la recerca i les activitats culturals. Aquesta xarxa funciona des de 1994 i inclou vint universitats. És a dir, configura un espai universitari de més de 400.000

dels espais comercials veïns d'Aragó -la Franja- o de Lenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus (Catalunya Nord). La cohesió comercial i els interessos comuns en infraestructures són el motor principal d'aquesta iniciativa, que vol esdevenir també un lobby dins l'administració de la UE, per fer-hi sentir les necessitats en aquestes matèries. Des d'aquest prisma de cooperació econòmica i de coincidència d'interessos, la iniciativa ha començat a trobar el suport i el reconeixement de diversos sectors empresarials.

Enric Rimbau